

СЕКЦІЯ 7.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО, ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА

БІГНЯК ОЛЕКСАНДР ВАЛЕНТИНОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
в. о. завідуючого кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУР «СКВІЗ-АУТ» ТА «СЕЛЛ-АУТ» В КОРПОРАТИВНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Враховуючи досвід європейських країн та Директиви 2004/25/ЄС Європейського парламенту та Ради щодо пропозицій про поглинання, Україна зосередилась на питаннях введення процедури сквіз-аут (squeeze-out), практики похідних позовів, введення посади корпоративного секретаря в акціонерних товариствах, визначення його статусу, перехід до одного колегіального органу – ради директорів, введення очно-заочної форми проведення загальних зборів, визначення з правовою природою акціонерної угоди, впровадження відповідальності посадових осіб господарських товариств у випадку завдання шкоди товариству їхніми неправомірними діями.

Сквіз-аут (squeeze-out) являє собою примусовий продаж акцій міноритарними акціонерами акціонерного товариства, за які вони отримують справедливую грошову компенсацію.

Селл-аут ((sell-out) право міноритарних акціонерів вимагати від акціонера – власника 95 відсотків акцій товариства обов'язкового придбання за справедливою ціною акцій, що належать таким міноритарним акціонерам.

Варто згадати європейський підхід та звернутися до світової практики, де проблема паритетного врахування інтересів мажоритарних і міноритарних акціонерів вирішується шляхом застосування процедури squeeze-out та sell-out, яка знайшла своє втілення у Законі України від 23.03.2017 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах». Положення Закону імплементують приписи Директиви (Directive 2004/25/EC of the European parliament and of the council of 21 April 2004 on take over bids) Європейського парламенту та Ради щодо

пропозицій про поглинання в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Саме Директивою 2004/25/ЄС врегульовані питання надання права міноритарним акціонерам вимагати від акціонера – власника 95 відсотків акцій товариства обов'язкового придбання за справедливою ціною акцій, що належать таким міноритарним акціонерам (sell-out), і надання права акціонеру – власнику 95 відсотків акцій товариства вимагати від міноритарних акціонерів обов'язкового продажу належних їм акцій (squeeze-out), що й знайшло своє втілення у вищевказаному законопроекті.

Перевагами покупки акцій міноритаріїв називають наступні.

По-перше, істотне спрощення управління компанією за рахунок зосередження контрольного пакету акцій у ваших руках. Немає необхідності скликати та проводити загальні збори, адже у АТ, що складається з єдиного власника, загальні збори замінюються рішенням власника. По-друге, суттєвий захист компанії від рейдерського захоплення, яке досить часто здійснюється через міноритаріїв. Досить часто недружнє поглинання починається зі скупки акцій на ринку проти волі мажоритарного акціонера. Після чого власник скуплених акцій на законних підставах починає вимагати допуску до управління компанією та одержує його. У вашому випадку – усі акції у ваших руках. По-третє, анулювання витрат на підтримання/встановлення зв'язку з акціонерами. Вам не потрібно витрачати кошти на листування, оформлення запитів чи збирати інформацію та копії документів про проблемних акціонерів.

Наголошується також, що досить часто міноритарії володіють незначною кількістю акцій (переважно 0,01-0,001 %), зазвичай вони не відвідують загальні збори акціонерів і з ними досить важко налагодити зв'язок. Що пропонує законодавець? Мажоритарний акціонер зможе реалізувати викуп практично без участі міноритаріїв.

На практиці це означає, що необхідно відкрити рахунок умовного зберігання (рахунок ескроу) у банку. Його бенефіціарами будуть виступати міноритарії. Саме на цей рахунок можна перерахувати кошти за викуплені акції. В подальшому банк зобов'язується перерахувати кошти міноритарним акціонерам на рахунки або виплатити готівкою у випадку особистого звернення. Усі витрати, пов'язані з відкриттям та обслуговуванням рахунка умовного зберігання (ескроу), несе заявник вимоги. Банк не має права здійснювати будь-які утримання з коштів, що виплачуються міноритаріям (їхнім спадкоємцям або правонаступникам, або іншим особам, які відповідно до законодавства мають право на отримання коштів). Після проведення оплати центральний депозитарій знімає обмеження на операції з купленими акціями та забезпечує переказ депозитарними установами в рахунок цінних паперів. Тобто не потрібно оформляти договір купівлі-продажу акцій, розпорядження міноритаріїв про списання акцій з їх рахунків в цінних паперах, не потрібно шукати продавця цінних паперів, отримувати валютні ліцензії чи інші дозволи державних органів. Більше того наявність арештів чи зобов'язань у відношенні акцій міноритаріїв не може бути перешко-

дою для обов'язкового продажу цих акцій. Як бачимо, суттєве спрощення процедури дозволяє помітно пришвидшити покупку і отримання акцій.

Проте на даний момент процедура здійснення операцій за допомогою рахунка умовного зберігання перебуває на стадії врегулювання у нашій державі. Тому здійснити покупку акцій за допомогою рахунка ескроу поки що неможливо, але, як підкреслює законодавець, в найближчому майбутньому механізм повинен запрацювати.

Що ж стосується механізму «sell-out», то він є прямо протилежною процедурою до механізму «squeeze-out». Якщо особа володіє пакетом акцій, який не дає їй безпосередньо брати участь в управлінні компанією (наприклад, у її руках зосереджено 0,01 % усіх акцій товариства), новий закон надає право вимагати від власника контрольного пакета викупу акцій. Закон передбачає захист міноритарія у частині визначення ціни, адже мажоритарний власник при здійсненні покупки зобов'язаний забезпечити покупку акцій за ринковою ціною. І тут основними перевагами буде отримання справедливої винагороди за свою власність та анулювання витрат, пов'язаних з володінням пакета акцій та відкриття рахунка в цінних паперах.

Підсумовуючи, необхідно сказати, що дане нововведення є дієвим інструментом у забезпеченні прав мажоритарних та міноритарних власників акцій, дозволяє мінімізувати значні ризики, які можуть виникнути в процесі покупки/продажу акцій та захистити права кожної зі сторін [1].

В. Цікало запропонував поділ права на обов'язковий викуп акцій у разі придбання контрольного, значного контрольного або домінуючого контрольного пакетів акцій на види за різними критеріями, серед яких виділив:

1) залежно від розміру контрольного пакета акцій і особливостей здійснення й захисту:

1) на обов'язковий викуп акцій у разі придбання контрольного пакета акцій (більше ніж 50% простих акцій товариства) або значного контрольного пакета акцій (75% і більше простих акцій товариства);

2) на обов'язковий (примусовий) викуп акцій у разі придбання домінуючого контрольного пакета акцій (95% і більше простих акцій товариства);

2) залежно від типу акціонерного товариства:

- право на обов'язковий викуп акцій у разі придбання контрольного пакета акцій приватного АТ;

- право на обов'язковий викуп акцій у разі придбання контрольного або значного контрольного пакета акцій публічного АТ;

право на обов'язковий (примусовий) викуп акцій у разі придбання домінуючого пакета акцій приватного або публічного АТ [2, с. 51].

Отже, в Україні ми отримали легальне закріплення змісту та умов механізму squeeze-out права на обов'язковий продаж та sell-out-права на обов'язковий викуп акцій. Варто зазначити, що у літературі досить частою є точка зору, відповідно до якої ці права кореспондують одне

одному, хоча ця точка зору є спірною з огляду на зміст статей 65, 65-1, 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства». Слід, на мою думку, погодитись з позицією В.Цікало, що права на обов'язковий продаж (squeeze-out), обов'язковий викуп (sell-out) не лише не кореспондують одне одному, а, навпаки, здійснення одного із цих прав виключає інше [3, с. 53].

Список використаної літератури:

1. Перевознюк О. «squeeze-out» та «sell-out»: в чому суть ? URL: http://protokol.com.ua/ru/squeeze_out_ta_sell_out_v_chomu_sut/?utm_source=newsletter&utm_medium=email
2. Цікало В. Здійснення та захист права акціонерів на обов'язковий викуп акцій у разі придбання домінуючого контрольного пакета // Підприємництво, господарство і право. 2017 . № 9. С. 51.
3. Цікало В. Здійснення та захист права акціонерів на обов'язковий викуп акцій у разі придбання домінуючого контрольного пакета // Підприємництво, господарство і право. 2017 . № 9. С. 53.

Ключові слова: сквіз-аут, селл-аут, акціонерні товариства.

Ключевые слова: сквиз-аут, селл-аут, акционерные общества.

Key words: squeeze-out, sell-out, joint-stock company.

СУРЛОВА ОЛЕНА ОЛЕКСІЙВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор

ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

В сучасній Україні мають місце порушення екологічних прав людини, які набули системного та систематичного характеру. Необхідною умовою забезпечення їх надійного захисту є застосування міжнародно-правових стандартів цих прав. Застосування практики Європейського Суду з прав людини щодо захисту основоположного права на чисте здорове довкілля та інших екологічних прав сприяють вирішенню цієї задачі, адже рішення Суду містять ряд принципів та стандартів щодо захисту екологічних прав, які повинні застосовувати національні суди при розгляді цієї категорії справ. Юрисдикція Суду обмежена питаннями, «які стосуються тлумачення і застосування Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» [1]. і протоколів до неї, однак у Конвенції не закріплені екологічні права людини, як і не вказано прямо на зв'язок між правами людини та станом навколишнього середовища, що призводить до необхідності